

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 17.10. 2018 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Інтерпретація як методологія гуманітарних наук

Підготовки _____ магістранта _____

Спеціальності 033 Філософія. 031 Релігієзнавство

освітньої програми (спеціалізації)

Філософія, суспільна аналітика

Релігієзнавство, міжконфесійні відносини

Програма навчальної дисципліни «Інтерпретація як методологія гуманітарних наук» підготовки магістра (назва освітнього ступеня), галузі знань 0203 Гуманітарні науки (шифр і назва галузі знань), спеціальності 033 Філософія. 031 Релігієзнавство (назва спеціальності), за освітньої програмою Філософія, суспільна аналітика. Релігієзнавство, міжконфесійні відносини (назва освітньої програми)

Розробник: Поляков В.Г., к. філос. н., доцент кафедри філософії та релігієзнавства

Рецензент: *Кривоноз С. М., д. філос. н., проф. кат. університету «Дніпрова академія».*

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 3 від 26.09 2018 р.

Завідувач кафедри: *[підпис]* (підпис) (_____) (прізвище, ініціали.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету _____

протокол № 3 від 5.10 2018 р.

Голова науково-методичної комісії факультету *[підпис]* (підпис) *[підпис]* (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно з навчальним планом спеціальності і представляється у вигляді таблиці.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 033 Філософія Філософія, суспільна аналітика. 031 Релігієзнавство Релігієзнавство, міжконфесійні відносини	Нормативна
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 5-й
		Семестр 10-ий
		Лекції 22 год.
ІНДЗ: є		Практичні (семінарські) 22 год.
		Лабораторні 0 год.
		Індивідуальні 0 год.
	Самостійна робота 98 год.	
	Консультації 8 год.	
	Форма контролю: екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Змістом навчального курсу «Інтерпретація як методологія гуманітарного знання» є ознайомлення магістрантів з однією з провідних методологій сучасних гуманітарних наук. Курс складається з двох частин і забезпечує розуміння інтерпретації як фундаментальної операції мислення, яка надає смисли будь-яким проявам духовної діяльності людини, що об'єктивовані у знаковій або чуттєво-наочній формі.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти мають стати компетентними у таких питаннях:

- знати суть інтерпретації, форми її головних проявів у історії філософії та культурні епохи, засновників герменевтики та їх вклад у розвиток цієї методології;
- вміти визначати інтерпретацію в загальному та її головні види в історичному і теоретичному аспектах, дати пояснення герменевтичного кола і трикутника.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Інтерпретація як методологія гуманітарного знання» складається з двох змістових модулів, які визначаються метою та змістом програми і формами навчальної діяльності, передбачених навчальним планом на вивчення дисципліни протягом семестру.

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці.

Назви змістових модулів і тем	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Разом
Змістовий модуль 1. Інтерпретація та її форми вираження в історії культури					
Тема 1. Інтерпретація, її актуальність та значення	2	2	10	1	15
Тема 2. Інтерпретація в контексті античної культури	2	2	10	1	15
Тема 3. Інтерпретація в практиці екзегези релігійних текстів у середньовіччі та добу Відродження	2	2	10	1	15
Тема 4. Становлення інтерпретації у Новий час (від Бароко до Романтизму)	4	4	10	1	19
<i>Разом за модулем 1</i>	<i>10</i>	<i>10</i>	<i>40</i>	<i>4</i>	<i>64</i>
Змістовий модуль 2. Інтерпретація як метод сучасних гуманітарних наук					
Тема 5. Особливості інтерпретації в умовах розділення гуманітарного і природничо-математичного знання	2	2	12	1	17
Тема 6. Становлення герменевтики і формування теорії інтерпретації	4	4	12	1	21
Тема 7. Гносеологічне значення інтерпретації у гуманітарних науках	2	2	12	1	17
Тема 8. Особливості інтерпретації у соціально-культурологічних науках	2	2	12	1	17
Тема 9. Перспектива методології інтерпретації	2	2	10	-	14
<i>Разом за модулем 2</i>	<i>12</i>	<i>12</i>	<i>58</i>	<i>4</i>	<i>86</i>
Всього годин:	22	22	98	8	150

Програмні засади навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інтерпретація та її форми вираження в історії культури

Тема 1. Інтерпретація, її актуальність та значення

Визначення *Інтерпретації* (лат. interpretatio) як роз'яснення, тлумачення – відносно наукових та літературних текстів, а також творів образотворчого мистецтва; а також відтворення наприклад у музиці. Інтерпретація в літературознавстві – це дослідницька діяльність, пов'язана з тлумаченням змістової, смислової сторони літературного твору на різних його структурних рівнях через співвіднесення з цілістю вищого порядку. Інтерпретація у філософії та її суть.

Тема 2. Інтерпретація в контексті античної культури

Філософська інтерпретація як теорія і методологія своїм корінням сягає давньогрецької філософської думки, де тлумачення постає як один з ключових методів розуміння і прояснення смислу. Як «техніка тлумачення» пов'язана з проблемою розуміння усного слова, яке має ціннісне значення (практичне, соціальне та ін.).

Тема 3. Інтерпретація в практиці екзегези релігійних текстів у середньовіччі та добу Відродження

Вивчення Біблії вважається обов'язком віруючого, але своє розуміння він має зв'язати з тлумаченням Церкви, особливо з важливих питань, де розбіжності абсолютно неприпустимі. Практика Церкви періодично накладати обмеження на безконтрольне читання і вилучення з ужитку сумнівних перекладів та зіпсутих текстів.

Тема 4. Становлення інтерпретації у Новий час (від Бароко до Романтизму)

Як в епоху Нового часу тривав процес перетворення герменевтичної інтерпретації з монополії вузького кола богословів на проблему, яка хвилює все більшу кількість людей. Особливості того, як цей процес завершується на початку XIX ст., коли Фрідріх Шлейєрмахер створює власну *філософську герменевтику*.

Змістовий модуль 2. Інтерпретація як метод сучасних гуманітарних наук

Тема 5. Особливості інтерпретації в умовах розділення гуманітарного і природничо-математичного знання

Інтерпретації в умовах розділення гуманітарного і природничо-математичного знання. Створення класифікацій наукового знання у неокантіанстві (марбурзька школа і баденська школа). Марбурзька школа і «трансцендентально-логічне» тлумачення вчення Канта; філософія як творча робота щодо побудови об'єктів будь-яких значень і смислів. Баденська (фрайбурзька) школа і «трансцендентально-психологічне» тлумачення вчення Канта. Філософія як наука про цінності. Основи класифікації гуманітарного і природничо-математичного знання.

Тема 6. Становлення герменевтики і формування теорії інтерпретації

Провідна проблема герменевтики – проблема *розуміння, витлумачення, інтерпретації тексту*. Основне питання і його формулювання у двох варіантах: як можливе розуміння і як влаштовано те буття, сутність якого полягає в розумінні. Головна теза герменевтики: *існувати – означає бути зрозумілим*. Фундаментальні поняття: герменевтичне коло та герменевтичний трикутник. Герменевтичне коло і вираження розуміння його циклічного характеру. Для розуміння тексту необхідне розуміння його частин, але розуміння частин неможливе без розуміння цілого. Герменевтичний трикутник і складні взаємовідношення, які існують між автором тексту, самим текстом і читачем, інтерпретатором тексту. Герменевтика та її

виникнення разом з появою так званих герменевтичних ситуацій, пов'язаних з розумінням, тлумаченням і поясненням (перекладом).

Тема 7. Гносеологічне значення інтерпретації у гуманітарних науках

Сучасне гуманітарне знання та його особливості. Психоданаліз та інтерпретація у фрейдизмі та неофрейдизмі. Невіддільність розуміння тексту від саморозуміння інтерпретатора (Гадамер). «Герменевтичний бум» 70-х рр. і полеміка Гадамера і Габермаса. Поль Рікер і розробка гносеологічного варіанту герменевтики. Значимість герменевтики для теорії пізнання; розуміння і його опосередкування знаками, символами і текстами. Розуміння і пояснення як взаємозалежні моменти. Методологічна функція герменевтики. Умови можливості розуміння на трьох рівнях – семантичному, рефлексивному і екзистенціальному.

Тема 8. Особливості інтерпретації у соціально-культурологічних науках

Проект герменевтики як онтології у творах Габермаса, Апеля, Рікера. Герменевтика як філософський метод (за Апелем) синтезу «філософії аналізу» з «філософією існування», лінії Вітгенштайна з лінією Гайдеггера. М. Гайдеггер і проблема герменевтики як *феноменології людського буття*. Герменевтика як виявлення умов, завдяки яким людське буття може бути тим, яким воно є. Гайдеггер виділяє перебування і розуміння як «екзистенціали» людського буття. Гайдеггера теза про те, що лише на основі розуміння (коли світ і людина невіддільні) формується свідомість, мислення (коли людина перетворюється на суб'єкт, а світ - на об'єкт і вони розділяються). Спочатку – перебування і розуміння, а потім – мислення, свідомість, рефлексія.

Тема 9. Перспектива методології інтерпретації

Модернізм та його інтерпретації на сучасному рівні розвитку науки і цивілізації. Постмодернізм у політичній і суспільній свідомості. Мозаїка модернізмів: класифікація ідейних позицій. Постструктуралізм і його взаємовпливи на герменевтику. Теорія реконструкції Дерріда і герменевтика.

Теми і плани семінарських занять

Змістовий модуль I. Інтерпретація та її форми вираження в історії культури

Тема 1. Інтерпретація, її актуальність та значення

1. Поняття «інтерпретація» та її дефініції.
2. Символічна основа інтерпретації.
3. Теоретико-методологічні висновки щодо інтерпретації.

Література:

а) навчальна

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 9-42.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 7-45.

Філософія. Навч. посібн./ Л.В. Губерський, І.Ф.Надольний, В.П.Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 2001. – С. 11-23.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004. – С. 11-28.

Філософія. Підручник / І.В. Бичко, І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та ін. Гол. ред. В.М. Куценко. – 2-е вид. – К., 2002. – С. 3-192.

Філософія. Курс лекцій/ Бичко І.В. та ін. – 2-е вид. – К., 1994. – С. 16-43.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни. – СПб., 1998.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 17-77.

Гильдебранд Д. Что такое философия? – СПб., 1997.

Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия / Пер. с фр. и послесл. С.Н.Зенкина. – М., 1998.

Лосев А.Ф. Дерзание духа. – М., 1988.

Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – 2-изд, измен. и доп. – М., 1992.

Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/ Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.

Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посіб. – 2-е вид., випр. і доп. – К., 2002.

Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски. – СПб., 2000.

Тема 2. Інтерпретація в контексті античної культури

1. Інтерпретація текстів (пам'ятників думки і культури) у античних софістів та риторів.
2. Проблема розуміння смислу в філософії Платона і Арістотеля.
3. Інтерпретація у філософів елліністично-римського періоду.

Література:

а) навчальна

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 67-115.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 72-125.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Пер. с итал. – СПб., 1994. – Т. 1. – С. 3-83, 95-218, 241-255.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 1. – Львів, 1997. – С. 16-211.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004. – С. 30-96.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Асмус В.Ф. Античная философия. – 2-е изд. – М., 1976.

Богомоллов А.С. Античная философия. – М., 1985.

Боннар А. Греческая цивилизация/ Пер. с фр. – М., 1995.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 78-121.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш.– М., 1991. – С. 66-195.

- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001. – С. 3-49.
- Лосев А.Ф. История античной философии в конспективном изложении. – М., 1989.
- Мамардашвили М. Лекции по античной философии. – М., 2002.
- Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 16-261.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 36-52.
- Целлер Э. Очерк истории греческой философии/ Пер. с нем. – М., 1996.
- Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. – М., 1981.

Тема 3. Інтерпретація в практиці екзегези релігійних текстів у середньовіччі та добу Відродження

1. Екзегетика і герменевтика. Священні тексти в християнстві.
2. Арабська філософська думка і тлумачення античної філософії.
3. Розвиток інтерпретації у добу Відродження.

Література:

а) навчальна

- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 218-236.
- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001. – С. 3-17, 50-309.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 133-146.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 146-163.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1994. – Т. 2. – С. 212-322.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 3-160.
- Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 7-54.

б) довідкова

- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

- Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 294-368.
- Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 1. От Возрождения до Просвещения. – М., 2000.
- Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 140-152.
- Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. – К., 1994.
- Жильсон Э. Философия в средние века: Пер. с фр. – М., 2004.
- История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 288-344.
- Каганець І.В. Пшениця без куколю: Христове Євангеліє без вставок і спотворень. – Тернопіль, 2006.
- Коплстон Ф.Ч. История средневековой философии /Пер. с англ. – М., 1997.
- Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.
- Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 414-440.
- Соколов В.В. Европейская философия XV–XVII веков. – М., 1984.
- Соколов В.В. Средневековая философия. – М., 1979.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 74-84.
- Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии. – М., 1991.

Тема 4. Становлення інтерпретації у Новий час

1. Постановка питання інтерпретації в творчості Ф. Шлейєрмахера.
2. Проблема інтерпретації в період становлення ірраціоналізму (поч. ХІХ століття: Шлегель, Новаліс, Шопенгауер, Ніцше та ін.).
3. Інтерпретація буття людини в персоналізмі.
4. Феноменологія Е. Гуссерля.

Література:

а) навчальна

- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 333-408.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 170-175, 193-209.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 198-231.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 627-668.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 31-116.
Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 203-298.

б) довідкова

- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

- Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 445-524.
Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 195-205.
Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. – М., 1986.
История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 455-563.
Коплстон Ф. От Фихте до Ницше / Пер. с англ. – М., 2004. – С. 22-285.
Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века. – М., 1976.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 584-620.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 147-196.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 111-133.

Змістовий модуль II. Інтерпретація як методологія сучасної науки

Тема 5. Особливості інтерпретації в умовах розділення гуманітарного і природничо-математичного знання

1. Неокантіанство та причини його формування.
2. Марбурзька школа неокантіанства (Г. Коген, П. Наторп та 7н..)
3. Розділення наукового знання у баденський школі неокантіанства: В. Віндельбанд.
4. Розділення наукового знання у баденський школі неокантіанства: Г. Ріккерт.

Література:

а) навчальна

- Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.

- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.
- Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.
- Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 62-83, 168-272, 421-432.
- б) довідкова*
- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
- Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.
- в) додаткова*
- Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
- Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
- Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.
- Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
- Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
- Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.
- Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

Тема 6. Становлення герменевтики і формування теорії інтерпретації

1. Г.Г. Гадамер як засновник герменевтики.
2. Методологія герменевтики: пояснення і розуміння як сторони єдиного процесу пізнання істини.
3. Герменевтика як мистецтво дискурсу-тлумачення.

Література:

- а) навчальна*
- Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.
- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.
- Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.
- Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 62-83, 168-272, 421-432.
- б) довідкова*
- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.

- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.
- в) додаткова*
Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.
Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.
Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.
Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

Тема 7. Гносеологічне значення інтерпретації у гуманітарних науках

1. Філософські засади у фройдизмі та його криза.
2. Виникнення неофройдизму К.Г. Юнга.
3. Розвиток неофройдизму А. Адлером.
4. Філософські засади вчення Е. Фромма.

Література:

- а) навчальна*
Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.
Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.
Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.
- б) довідкова*
Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.
- в) додаткова*
Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.

- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.
- Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
- Рассел Б. История западной философии/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
- Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.
- Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

Тема 8. Особливості інтерпретації у соціально-культурологічних науках

1. Модернізм та його інтерпретації.
2. Постмодернізм у політичній і суспільній свідомості.
3. Мозаїка модернізмів: класифікація ідейних позицій.

Література:

а) навчальна

- Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.
- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.
- Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.
- Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 62-83, 168-272, 421-432.

б) довідкова

- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
- Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.

в) додаткова

- Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
- Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
- Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.
- Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
- Рассел Б. История западной философии/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
- Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.
- Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

Тема 9. Перспектива методології інтерпретації

1. Концепція гуманітарного знання М.Фуко. Проблеми атрибуції поняття дискурсу у М.Фуко.
2. Концепція «деструкції» всієї філософії Р. Рорті.
3. Інтерпретації історії та людини в концепції Ф. Фукуями.

Література:

а) навчальна

- Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.
Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.
Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.
Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 62-83, 168-272, 421-432.

б) довідкова

- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.

в) додаткова

- Буржуазная философия кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.
Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.
Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.
Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.
Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

- Дайте загальну характеристику герменевтики як способу філософствування.
- Які основні етапи історії формування герменевтики?
- У чому полягає сутність «спеціальних» герменевтик Ф. Шлейєрмахера?
- Розкрийте зміст тези М. Гайдегера: людське буття з самого початку є герменевтичне.
- Чим пояснюється взаємозв'язок мови, буття та людського існування?

- За допомогою якої форми здійснюється діалог минулого і сучасного?
- У чому полягає сутність і роль «регресивно-прогресивного» методу аналізу людської суб'єктивності?
- Поясніть феномен герменевтичного трикутника.
- Дайте характеристику герменевтичного кола.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Студентам пропонується виконати реферат з тем курсу. Орієнтовна тематика реферативних досліджень наводиться нижче:

1. Теза про “кінець мистецтва” М. Хоркхаймера і Т. Адорно (порівняльний аналіз).
2. Епістемічна модель гуманітарного знання М. Фуко.
3. Структурна історія гуманітарного знання ХІХ ст. – поч. ХХ ст. та її сучасна структурна перспектива (М. Фуко).
4. Проблема самовизначення гуманітарного знання в ідеології дискурсу та архіву (М. Фуко).
5. Герменевтична поетика Г.-Г. Гадамера: теорія ліричної поезії як форми пізнання та її гуманітарної точності.
6. Інтерпретація у філософії Платона.
7. Значення розмежування символу і алегорії в філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
8. Критика романтичної та просвітницької критики передсуду (герменевтична реабілітація здорового глузду).
9. Г.-Г. Гадамер про проблеми пострефлексивного визначення основи розуміння.
10. Традиція і сучасність (концепція відкритого горизонту інтерпретації Г.-Г. Гадамера та її попередники).
11. Головні аспекти історично-дієвої свідомості Г.-Г. Гадамера.
12. Критика формально-методологічної концепції Ф. Шлейєрмахера та причини постійного відновлення останньої.
13. Чи була герменевтика В. Дільтея насправді герменевтикою?
14. Проблема єдиної історії герменевтики. Сучасний стан питання та відповідей.
15. Історичні портрети герменевтики: М. Лютер та його внесок до герменевтики.
16. Історичні портрети герменевтики: Св. Августин та його внесок до герменевтики.
17. Сучасний поворот в аналізі герменевтики Св. Августина: концепція внутрішнього слова Г.-Г. Гадамера.
18. Історичні портрети герменевтики: М. Хладеніус про універсальність педагогічного мистецтва.
19. Історичні портрети герменевтики: Ф. Меланхтон та педагогіка часів Реформації.
20. Історичні портрети герменевтики: пієтизм (А.Г. Франк, Дж. Рамбах, Дж. Хладеніус).
21. Історичні портрети герменевтики: методологізація герменевтики Ф. Шлейєрмахера, Ф. Шлегеля.
22. Історичні портрети герменевтики: Ф. Шлейєрмахер та теорія універсального порозуміння.
23. Критика герменевтики з позиції поняття консенсусу та її оцінка (Ю. Габермас).
24. Ж. Деріда і критика засад філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера (1981 р.)

25. Основні етапи розвитку історизму як методології історіографії (історичний, філософський та культурний аспекти).
26. Особливості методологічного статусу археології: між дескрипцією та культурно-символічною інтерпретацією (сучасний стан розуміння).
27. Інтерпретація у філософії Арістотеля.
28. Онтологічна концепція літератури Г.-Г. Гадамера.
29. Основні об'єкти критики концепції естетичної свідомості І. Канта.
30. Критика Г.-Г. Гадамером кантової концепції естетичної здатності суджень (сучасні проєкції “живе і мертво” в критиці).
31. Чи є історія мистецтва і літератури історією стилів? (до історії формування варіанта відповіді).
32. Еволюція концепції генія в кінці XIX – поч. XX ст. та її сучасний стан.
33. Ігрова концепція мистецтва, її варіанти та герменевтичні висновки.
34. Г.-Г. Гадамер про проблему визначення особливостей герменевтичного підходу до поняття досвіду.
35. Еволюція переосмислення трагедії в історії герменевтики, літературознавства та естетики.
36. Г. Зіммель: про неможливість автодескрипції життя та виправдання зовнішнього (соціологічного) погляду на культуру.
37. Постмеморіальне значення проблеми критики історизму К. Поппера.
38. П.Рікер: погляд на культуру з позиції філософської інтерпретації долі психоаналізу З. Фрейда.
39. Концепція міфу та символу П. Рікера.
40. П.Рікер: “конфлікт інтерпретацій” (оцінка проєктів феноменологічної герменевтики через 35 років).
41. Співвідношення історії, археології та антропології (методологічний проєкт П. Рікера та М. Фуко).
42. Концепція історичної інтерпретації (“правильного читання”) У.Еко та сучасні реакції на неї.
43. Сучасний критичний аналіз перспектив класичної німецької традиції тлумачення культури в межах філософії, історії, естетики, літературознавства XVIII – поч. XX ст.
44. Явище кризи оповіді у французькій історіографії (Крок від діючої особи до цілісного соціального факту.)
45. Історична антропологія Ж.-ле-Гоффа як етап у розвитку критики унікальності історії та історіографічного атомізму.
46. Концепція постісторичного розвитку мистецтва А.Данто (життя після постмодерну).
47. Концепція історії та людини у Ф.Фукуями.
48. Розуміння філософії У. Еко.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів);
2. виконання ІНДЗ, які зараховуються у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Підсумковий вигляд розподілу балів наведено у таблиці.

Поточний контроль (макс = 40 балів)									Модульний контроль (макс = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1					Модуль 2				Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	20	40	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 – 81	Добре	
67 - 74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни. – СПб., 1998.
- Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004.
- Вундт В. Введение в философию. – М., 2001.
- Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. – К., 2001.
- Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М., 1988.
- Гайдеггер М. Положение об основании. – СПб., 1999.
- Гильдебранд Д. Что такое философия? – СПб., 1997.
- Гірц К. Інтерпретація культур. – К., 2001.
- Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия / Пер. с фр. и послесл. С.Н.Зенкина. – М., 1998.
- Історія філософії: Підручник. – К., 2002.
- Каганець І.В. Пшениця без куколю: Христове Євангеліє без вставок і спотворень. – Тернопіль, 2006.
- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001.
- Коплстон Ф.Ч. История средневековой философии /Пер. с англ. – М., 1997.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005.

Левінас Е. Між нами. Дослідження думки-про-іншого. – К., 1999.

Лосев А.Ф. Дерзание духа. – М., 1988.

Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.

Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – 2-изд, измен. и доп. – М., 1992.

Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/ Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.

Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посіб. – 2-е вид., випр. і доп. – К., 2002.

Після філософії: кінець чи трансформація? – К., 2000.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995.

Рікер П. Сам як інший. – К., 2000.

Рикер П. Время и рассказ. – Т. 1. – М., 1998.

Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.

Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998.

Современная западная философия: Словарь. – М., 1991.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 1-3. – Львів, 1997 – 1999.

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

Філософія. Навч. посібн./ Л.В. Губерський, І.Ф.Надольний, В.П.Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 2001.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004.

Філософія. Підручник / І.В. Бичко, І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та ін. Гол. ред. В.М. Куценко. – 2-е вид. – К., 2002.

Філософія. Курс лекцій/ Бичко І.В. та ін. – 2-е вид. – К., 1994.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006.

Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски. – СПб., 2000.

Хюбшер А. Мыслители нашего времени: Справочник по философии Запада XX века. – М., 1994.